

Joanna Albin

Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie

Marcin Sarna

Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie

Przyszłość należy do nas?

Pośród wielu refleksji, które zrodziły się podczas obrad i spotkań w trakcie jubileuszowej konferencji „Skąd pochodzimy, kim jesteśmy, dokąd zmierzamy?” na Uniwersytecie Pedagogicznym, były i takie, które dotyczyły instytucjonalnych trudności i ograniczeń, z jakimi przychodzi nam się borykać w codziennej pracy. Praktyczne aspekty działalności dydaktycznej i naukowej często wydają się być pomijane w merytorycznych debatach i niejako z założenia traktowane są jako drugorzędne (musimy jednak przyznać, że nasze dwudniowe spotkania przeczą tej tezie – o czym zaświadcza chociażby debata „o nas samych” – ponieważ ich uczestnicy nie stronili od podejmowania, także publicznie, trudnych kwestii). Być może za jedną z przyczyn owej nieśmiałości wobec spojrzenia – tutaj pozwalamy sobie dyskretnie mrugnąć okiem – na stan faktyczny oraz realną sytuację, w jakiej często znajdują się pracownicy dydaktyczni i naukowci, można by uznać osławiony polski etos pracy, którego koniecznym składnikiem jest wysiłek, podejmowany pomimo wszelkich trudności. Nierzadko przecież można spotkać się z myśleniem, że ten, kto nie pracuje ponad siły, albo przynajmniej którego praca wygląda inaczej niż tradycyjne osiem godzin dziennie przez pięć dni w tygodniu, w istocie robi niewiele albo nie robi nic (nauczyciele, w tym akademicy, chyba należą do tej uprzywilejowanej grupy zawodowej, której akurat nie trzeba wyjaśniać, o co chodzi). Podobnie z warunkami pracy: gdyby ktoś przypadkiem chciał pracować w komfortowych warunkach, dysponować odpowiednimi narzędziami dydaktycznymi, w tym salą – w której wszyscy zainteresowani odbyciem zajęć się

zmieszczą – do tego być podczas wykonywanej pracy, nazwijmy to, zrelaksowany, mógłby zostać posądzony o zblazowanie i skupianie się na sprawach drugorzędnych, czy wręcz nienależyte przykładanie się do obowiązków.

Przy okazji konferencji uznaliśmy również za istotne, by porozmawiać o czynnikach instytucjonalnych, organizacyjnych, finansowych, kształtujących nasze realia. Podczas debaty oraz rozmów kulturalowych często przewijały się uwagi krytyczne wobec rozmaitych rozwiązań systemowych. Aby to uporządkować, zaproponowaliśmy polskim iberystom krótką ankietę, w której zadaliśmy pytania dotyczące „Warunków pracy zespołów naukowych i dydaktycznych na polskich iberystkach” (stan na rok 2015).

Jak to często z tego typu badaniami bywa, tylko niewielką część ankietowanych udało się namówić na odesłanie odpowiedzi w terminie. Mimo iż nie zdołaliśmy zgromadzić danych, które byłyby wystarczające do ilościowego opracowania statystycznego, uznaliśmy, że uwagi, które przesłali nasi respondenci, mimo wszystko (pozostając reprezentatywnymi tylko do pewnego stopnia) mogą posłużyć za cenne źródło informacji o kondycji polskiej iberystyki. Wśród poruszanych zagadnień wyróżniliśmy następujące kwestie:

- stabilność zatrudnienia,
- mobilność,
- wiek i przebieg kariery akademickiej,
- profile kształcenia: programy i uzyskiwane kwalifikacje zawodowe,
- kwalifikacje zawodowe i naukowe iberystów tworzących zespoły.

Ośrodki, które udostępniły dane na temat warunków zatrudnienia i pracy zespołów iberystów, to: Wyższa Szkoła Filologiczna we Wrocławiu, Uniwersytet Wrocławski, Uniwersytet SWPS w Warszawie, Uniwersytet Łódzki i Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie. To na nich skupimy się w dalszej części analizy.

Spośród wymienionych placówek tylko Uniwersytet Wrocławski ma długą tradycję prowadzenia studiów na odrębnym kierunku filologia hiszpańska (od początku lat dziewięćdziesiątych). Pozostałe uczelnie rozpoczęły tworzenie samodzielnych kierunków hispanistycznych po roku 2000, w praktyce więc posiadają mniej więcej około dziesięcioletni staż.

Zanim spróbujemy przeanalizować wyniki przeprowadzonych ankiet, przyjrzyjmy się, w jaki sposób filologia hiszpańska (taką nazwę

noszą studia na Uniwersytecie Łódzkim, Uniwersytecie Pedagogicznym, Uniwersytecie Wrocławskim), hispanistyka (Wyższa Szkoła Filologiczna), iberystyka (Uniwersytet SWPS)¹ są przedstawiane przez samych zainteresowanych i jak zachęca się studentów do podjęcia nauki na tym kierunku studiów.

|| *Autoprezentacja ośrodków*

Wyższa Szkoła Filologiczna we Wrocławiu oferuje studia hispanistyczne I i II stopnia. W przypadku tych pierwszych²: „Nauka języka rozpoczyna się od podstaw i na pierwszym roku studiów jest bardzo intensywna, tak aby większość zajęć na drugim roku mogła odbywać się po hiszpańsku. Do wyboru są studia stacjonarne lub nie-stacjonarne”. Ponadto w informatorze uczelni możemy przeczytać: „Jeden z najpiękniejszych i najradośniejszych języków świata jest na wyciągnięcie ręki. Na hispanistyce w WSF odnajdziesz pogodę ducha mieszkańców Półwyspu Iberyjskiego, a kompetencja i życzliwość wykładowców sprawia, że opanujesz ten język od podstaw i dojdiesz w nim do perfekcji”. Uczelnia informuje także przyszłych studentów:

Zainteresowanie naszą hispanistyką jest ogromne. Nie dziwi nas to, bo oprócz nauki samego języka i poznawania historii, kultury i literatury, dajemy Ci do wyboru dwie specjalizacje: nauczycielską i język w biznesie i turystyce. Każda z nich umożliwi Ci podjęcie pracy w ciekawym zawodzie. Możesz dodatkowo podnieść swoje kwalifikacje realizując kurs pilota wycieczek zagranicznych. Niezależnie od tego, na co się zdecydujesz, masz gwarancję wysokiego poziomu kształcenia.

W przypadku oferty skierowanej do zainteresowanych studiami magisterskimi WSF zauważa:

1 Przyjęło się, że występuje pewna swoboda w posługiwaniu się terminologią dotyczącą nazwy studiów i zarówno filologia hiszpańska, hispanistyka, jak i iberystyka stosowane są wymiennie bądź synonimicznie, często oznaczając w istocie to samo.

2 Wszystkie informacje dotyczące studiów na hispanistyce w WSF za: <http://www.wsf.edu.pl/studia-licencjackie,hispanistyka.xml> (studia licencjackie) oraz <http://www.wsf.edu.pl/studia-magisterskie,iberystyka.xml> (studia magisterskie) [odczyt: 1.06.2016].

W związku z ogromnym zainteresowaniem hispanistyką w WSF i pytaniami naszych studentów o możliwość kontynuowania nauki uruchomiliśmy magisterskie studia hispanistyczne z elementami filologii portugalskiej, czyli iberystykę. Są to jedyne takie studia na Dolnym Śląsku! Na studiach magisterskich na hispanistyce w WSF rozwiniesz swoją znajomość języka hiszpańskiego do poziomu C2 według ESOKJ, czyli osiągniesz najwyższy stopień biegłości. Pogłębisz również specjalistyczną wiedzę z wybranej przez siebie dziedziny. Przygotujemy Cię do samodzielnego prowadzenia badań filologicznych i dalszego samokształcenia.

Dodatkowo, i jest to warte zwrócenia uwagi, uczelnia wychodzi naprzeciw oczekiwaniom i zainteresowaniom swoich studentów, co zrozumiałe zwłaszcza w przypadku placówki prywatnej, ponieważ, jak się okazuje, otrzymują oni możliwość profilowania własnej ścieżki edukacyjnej:

Jako student WSF masz dużą dowolność w kształtowaniu swoich studiów, czyli sam decydujesz czego, kiedy i jak się uczysz. Zobacz, jakie masz możliwości: wybierasz formę studiów (stacjonarna lub niestacjonarna); wybierasz sposób studiowania poszczególnych przedmiotów (tradycyjny lub e-learningowy); wybierasz seminarium z dziedziny, która najbardziej Cię interesuje. Co ważne, z tematyką seminarium możesz zapoznać się ze sporym wyprzedzeniem w e-dziekanacie; w każdym semestrze możesz zdecydować, czy rozwijasz umiejętności praktyczne (np. z zakresu tłumaczeń specjalistycznych), czy teoretyczne (np. pogłębienie wiedzy z dziedziny, z której piszesz pracę dyplomową); jeśli jesteś po licencjacie w specjalizacji nauczycielskiej możesz, ale nie musisz, wybrać specjalizację nauczycielską, która jest opcją dodatkową.

Tymczasem Uniwersytet Wrocławski, który także prowadzi studia licencjackie i magisterskie w zakresie filologii hiszpańskiej, zachęca potencjalnych zainteresowanych informacją z działającym na wyobraźnię komponentem kulturowym³:

³ Wszystkie informacje dotyczące studiów na kierunku filologia hiszpańska UWŕ za: <http://www.rekrutacja.uni.wroc.pl/kierunek.html?id=5179> [odczyt: 1.06.2016].

Czy wiesz, że nazwiska Hiszpanów nie należą do najkrótszych? Słynny malarz Pablo Picasso tak naprawdę nazywał się Pablo Diego José Francisco de Paula Juan Nepomuceno María de los Remedios Cipriano de la Santísima Trinidad Ruiz Picasso! Jakie inne ciekawostki kryje w sobie język hiszpański? Zostań studentem filologii hiszpańskiej, a poznasz ten drugi po języku angielskim najbardziej powszechny język na świecie. Posługuje się nim blisko 500 mln ludzi!

Następnie uzupełnia opis, dodatkowo poszerzając informację na temat kompetencji, jakie można nabyć podczas studiów:

Ale studia na filologii hiszpańskiej to nie tylko nauka języka – w czasie studiów poznasz literaturę hiszpańską i hispanoamerykańską, historię Półwyspu Iberyjskiego oraz Ameryki Łacińskiej, kulturę obszaru hiszpańskojęzycznego, jego współczesne problemy społeczne, ekonomiczne i polityczne. Nabyte umiejętności powinny umożliwić Ci pracę w wydawnictwach, redakcjach czasopism, mediach, turystyce i sektorze usług wymagających dobrej znajomości języka hiszpańskiego oraz kultury krajów hiszpańskojęzycznych.

Uniwersytet Wrocławski werbalizuje także zjawisko występujące na wielu innych uczelniach i zwraca uwagę na fakt, iż nie wszyscy studenci pierwszego roku przychodzą na studia z uprzednią znajomością języka hiszpańskiego. Nierzadko wymaga niemałego logistycznego kunsztu od organizatora studiów wyjście studentom naprzeciw i dokonanie podziału całego jednego rocznika na dwie grupy, które najczęściej nazywa się początkującą i zaawansowaną. W przypadku Uniwersytetu Wrocławskiego mamy do czynienia z następującym rozwiązaniem:

Żeby studiować iberystykę na Uniwersytecie Wrocławskim, nie musisz znać języka hiszpańskiego – przygotowaliśmy bowiem dwie ścieżki kształcenia – ścieżkę A przeznaczoną dla osób, które hiszpańskiego będą uczyły się od podstaw, oraz ścieżkę B dla studentów, którzy już go znają. Studenci ścieżki B mogą realizować dodatkowo program bloku nauczycielskiego, stworzony we współpracy z Centrum Edukacji Nauczycielskiej (CEN) Uniwersytetu Wrocławskiego. Oprócz nauki hiszpańskiego będzie tak-

że okazja do nauki drugiego języka romańskiego (francuskiego, portugalskiego, rumuńskiego lub włoskiego). Po tych studiach drugim językiem romańskim będziesz posługiwał się w stopniu umożliwiającym komunikację na poziomie tematów dotyczących życia codziennego.

Na warszawskim Uniwersytecie SWPS⁴ z kolei studiować można iberystkę opisaną jako studia, które:

[...] obejmują naukę języka hiszpańskiego oraz wiele dziedzin związanych z kulturą krajów hiszpańskojęzycznych. Pozwalają poznać m.in. Hiszpanię, Meksyk, Kubę, Argentynę, Peru, Kolumbię; ich literaturę, historię, kuchnię, muzykę, sport, malarstwo, kino. Przygotowują do wielu zawodów, w których niezbędny jest nie tylko język hiszpański, lecz także rozumienie latynoskiej mentalności.

Adresowane są one do dwóch typów odbiorców: tych, którzy posługują się językiem hiszpańskim (w tym przypadku studia trwają krócej), oraz takich, którzy jego naukę dopiero rozpoczynają (tutaj będzie studiować się dłużej):

Iberystyka to kierunek dla osób, dla których poznawanie nowych miejsc i kultur idzie w parze z zainteresowaniami lingwistycznymi. Studia skierowane są do kandydatów, którzy chcą opanować język hiszpański zarówno na potrzeby podróży, jak i codziennego życia oraz pracy. W przypadku studiów 4-letnich, nauka języka hiszpańskiego rozpoczyna się od podstaw. Na studia 3-letnie od kandydatów wymagana jest znajomość języka hiszpańskiego na poziomie B2.

Ciekawe jest jeszcze coś, mianowicie – o czym w debacie poświęconej kondycji dzisiejszej filologii hiszpańskiej, hispanistyki czy iberystyki wspominała profesor Elżbieta Skłodowska na przykładzie tego typu studiów w Stanach Zjednoczonych⁵ – Uniwersytet SWPS

⁴ Wszystkie informacje dotyczące studiów na kierunku iberystyka na Uniwersytecie SWPS za: <http://www.studia.swps.pl/warszawa/pierwszego-stopnia/iberystyka.html> [odczyt: 1.06.2016].

⁵ Zob. s. 89–101 w niniejszym tomie.

zakłada możliwość, że studia iberystyczne nie muszą być dla młodych ludzi studiami pierwszego wyboru, lecz mogą stanowić interesujące dopełnienie dotychczasowego wykształcenia: „Dla osób studiujących inne filologie, dziennikarstwo, nauki społeczne lub polityczne iberystyka jest atrakcyjna jako drugi kierunek”. Jeśli tak by miało być, przed absolwentami tego kierunku rysują się następujące perspektywy zawodowe:

Hiszpania, mimo kryzysu, pozostaje jednym z głównych inwestorów w Polsce. Prężnie rozwijają się również kontakty handlowe i kulturalne naszego państwa z krajami Ameryki Łacińskiej. Tak ukształtowany rynek potrzebuje profesjonalnych iberystów, orientujących się w skomplikowanym zapleczu kulturowym świata hiszpańskojęzycznego i potrafiących skutecznie wykorzystać tę wiedzę w polskiej rzeczywistości. Absolwenci iberystyki znajdują zatrudnienie w biurach tłumaczeń, biurach turystycznych, szkołach językowych, centrach kultury hiszpańskiej na całym świecie, hiszpańskich i polskich firmach z różnych sektorów, liniach lotniczych, mediach, międzynarodowych serwisach internetowych.

W opisie studiów na Uniwersytecie Łódzkim nacisk położony zostaje na ich kompleksowy charakter, zaś dodatkową wartością, na którą zwraca uwagę tamtejsza Katedra Filologii Hiszpańskiej, jest wzorowanie się na studiach filologicznych prowadzonych na uniwersytetach w Hiszpanii. Oto jak prezentuje się oferta łódzka⁶:

Ze względu na ciągły rozwój społeczności hiszpańskojęzycznych: przyrost demograficzny, ekspansję kulturową i gospodarczą na wielu kontynentach, hispanistyka jest jednym z najbardziej atrakcyjnych i przyszłościowych kierunków akademickich. Studia w zakresie hispanistyki łączą tradycję z nowoczesnością i potrzebami współczesnego rynku pracy: pozwalają na uzyskanie rzetelnej i szczegółowej wiedzy o języku, literaturze i kulturze krajów hiszpańskiego obszaru językowego, rozwijają umiejętności językowe przydatne do rozpoczęcia kariery zawodowej w oświacie (po zdobyciu dodatkowych kwalifikacji), w wydawnictwach, w biurach

6 Wszystkie informacje dotyczące studiów na kierunku filologia hiszpańska UEŁ za: <http://filhiszp.uni.lodz.pl/dla-kandydatow/opis-kierunku/>.

tłumaczy, w szerokim pojętym sektorze turystycznym, w redakcjach prasowych, radiowych i telewizyjnych, w innych instytucjach kultury, wszędzie tam, gdzie należy wykazać się umiejętnością formułowania tekstu pisanego i mówionego, redakcji tekstu i jego interpretacji. Zasady wybieralności specjalizacji są wzorowane na filologiach hiszpańskich w hiszpańskich uniwersytetach. Programy wielu przedmiotów są także wzorowane na filologiach krajów hiszpańskojęzycznych. Nauka języka odbywa się według zasad wypracowanych przez ESOKJ. Filologia hiszpańska w UE oferuje studentom możliwość wyjazdów na studia w innych krajach UE oraz na praktyki w ramach programu ERASMUS. Najlepsi studenci mogą się starać o stypendia fundacji hiszpańskich. Katedra Filologii Hiszpańskiej UE podpisała umowy o współpracy w ramach programu ERASMUS z uniwersytetami m.in. w Santiago de Compostela, Seville, Almerii, Las Palmas de Gran Canaria, Valladolid.

Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie w swoim folderze zachęcającym do studiowania na kierunku filologia hiszpańska w Katedrze Języka i Kultury Hiszpańskiego Obszaru Językowego informuje⁷:

Język hiszpański... Umożliwia kontakt z ponad 400 milionami osób na świecie, mieszkającymi na czterech z pięciu kontynentów!... Daje dostęp do bogatej kultury dawnej i współczesnej Hiszpanii oraz Ameryki Południowej!... Przygotowuje do pracy na stanowiskach wymagających dobrej znajomości języka i kultury, m.in. w turystyce, sektorze usług, tłumaczeń i w środkach masowego przekazu.

Zaś o tym, co między innymi znajduje się w programie studiów I stopnia, czytamy:

Język hiszpański na poziomie B2; Możliwość rozpoczęcia nauki hiszpańskiego od podstaw; Przekład specjalistyczny i literacki; Historia literatury i kultury Hiszpanii i Ameryki Łacińskiej; Lektorat z drugiego języka; Możliwość korzystania ze stypendium Erasmus; Praktyki zawodowe.

⁷ W tym przypadku chodzi o materiały promocyjne wykorzystywane przed rozpoczęciem rekrutacji na kolejny rok akademicki.

|| *Autorytet i kadry*

Wracając do przeprowadzonych „badań terenowych” i obrazu warunków pracy zespołów, jaki rysuje się na podstawie odpowiedzi udzielonych w ankietach, możemy spróbować przeanalizować, co – a przede wszystkim kto – stoi za ofertą studiów dotyczących iberyjskiego obszaru świata⁸.

STABILNOŚĆ ZATRUDNIENIA

Iberyści pracujący w poszczególnych jednostkach bywają zatrudniani na podstawie umowy o pracę na czas o różnej długości lub współpracują z uczelnią w ramach działalności gospodarczej albo umowy zlecenia lub o dzieło. Tej ostatniej formy nie można uznać za zatrudnienie, mimo że przedmiotem umowy jest prowadzenie zajęć dydaktycznych w wyznaczonym przez uczelnię harmonogramie.

Umowę o pracę na czas nieokreślony posiadają zazwyczaj pracownicy z długim stażem lub pracownicy rekrutowani (na uczelniach publicznych) ponad 10 lat temu. Pracownikom młodszym lub zatrudnionym w ciągu ostatnich lat proponuje się na ogół umowę na czas określony (maksymalnie 8 lat albo okres krótszy), przy czym im niższy stopień naukowy, tym krótszy czas trwania umowy; istnieje też dla młodszych pracowników możliwość podjęcia pracy wyłącznie na umowę cywilnoprawną. W związku z tym we wszystkich zespołach poszczególni pracownicy mają nierówny status. Część pracowników ma zatrudnienie (w miarę) stabilne oraz zabezpieczone prawa socjalne (urlopy, ubezpieczenia), część zaś albo zatrudniana jest na krótki okres, albo wcale. Proporcje w różnych wariantach przedstawiają się następująco:

- 9 osób na etacie + 13 osób bez etatu,
- 9 osób na etacie + wszyscy uczący języka hiszpańskiego praktycznego lub specjaliści rzadszych specjalności bez etatu,
- 24 osoby na etacie, obciążone dużą liczbą nadgodzin.

Jednocześnie w jednym z ośrodków odnotowano, że sytuacja zaczęła się stopniowo poprawiać, wydłużają się okresy zatrudnienia, a lektorzy uczący hiszpańskiego otrzymują umowę o pracę z zabezpieczeniem socjalnym.

⁸ Ze względu na anonimowy co do szczegółów charakter ankiet wnioski płynące z ich treści nie będą przypisane konkretnej placówce.

Nadgodziny są dolegliwe dla większości pracujących iberystów. Zmienna liczba rekrutowanych studentów powoduje zmieniające się obciążenie godzinami dydaktycznymi. Dotyczy to zarówno osób pracujących na etatach, jak i tych angażowanych na umowę zlecenie. W obu przypadkach uznawane jest to za zjawisko niekorzystne.

MOBILNOŚĆ

Można zaobserwować zwiększoną mobilność pracowników między ośrodkami akademickimi, którzy niekoniecznie podejmują lub kontynuują pracę w macierzystej placówce (oprócz tego wciąż występuje zaangażowanie dydaktyczne na więcej niż jednej uczelni, co uznać można za pewną tradycję wpisaną w historię studiów hispanistycznych i w ogóle pracę akademicką). Przede wszystkim odbywa się to w obrębie miast, w których są dwie lub więcej uczelnie, ale również, na mniejszą skalę, ma miejsce między różnymi miastami, bez względu na dzielącą ośrodki odległość. Pewna liczba pracowników pochodzi z krajów hiszpańskojęzycznych. O ile niemal zawsze na polskich filologiach pracowali lektorzy hiszpańskojęzyczni, obecnie zatrudniane osoby częściej mają wyższe stopnie naukowe oraz stabilniejsze warunki zatrudnienia.

WIEK I PRZEBIEG KARIERY AKADEMICKIEJ

Obserwacja przebiegu kariery akademickiej oraz wieku pracowników pozwala zauważyć, że w większości ośrodków zasadniczo istnieje równowaga w liczbie pracowników starszych, z wyższymi stopniami naukowymi, oraz młodszych – na początku kariery akademickiej. W zestawieniu obu grup lekka przewaga występuje po stronie grupy „starszej”. Niewykluczone, że na ten obraz wpłynęło przekonanie respondentów, iż lektor – pracujący na umowę zlecenie – nie stanowi części zespołu. Można to było wyczytać z niektórych komentarzy. Prawdopodobnie niestabilność zawodowa iberystów młodszych wiekiem, stażem i stopniem mogła zatem spowodować, że nie zostali oni uwzględnieni w odpowiedziach. Za taką hipotezę przemawiałby jeszcze fakt, że w trzech z pięciu ośrodków w ogóle nie odnotowano pracowników poniżej 30. roku życia.

W ankiecie pytaliśmy o specjalizacje w ramach proponowanych studiów, które zostały sklasyfikowane następująco: ogólna; nauczycielska; translatorska; interdyscyplinarna; inna – jaka?

Specjalizacja ogólna istnieje w trzech z pięciu ośrodków, ale tylko w jednym na poziomie licencjatu. Można rozumieć, że w tym wariantcie stanowi ona przygotowanie ogólne, wspólne dla wszystkich studiów magisterskich.

Specjalizacja nauczycielska oferowana jest w trzech ośrodkach, gdzie nauka odbywa się na poziomie magisterskim. Natomiast specjalizacja translatorska, oficjalnie oferowana również w trzech ośrodkach, nie wymaga od absolwentów legitymowania się dyplomem magisterskim.

Pytani o specjalizacje interdyscyplinarne, respondenci deklarowali, że w ich ośrodkach nie są one oferowane, ale w rubryce „inne” w czterech ośrodkach podano nazwy takich oto specjalizacji: język w biznesie i turystyce; filolog hiszpański w świecie cyfrowym; filologia hiszpańska z językiem angielskim (licencjat); filologia hiszpańska: język hiszpański z amerykanistyką filologiczną; język hiszpański stosowany. Co kryje się pod tymi nazwami?

Studia magisterskie oferowane przez Uniwersytet Wrocławski – filolog hiszpański w świecie cyfrowym⁹ – prezentują profil zawodowy rzadko spotykany w polskiej ofercie edukacyjnej, który uznać można za pionierski. Łączy on przygotowanie ogólnohumanistyczne z interkulturowym i wyposaża absolwenta w nowoczesne narzędzia pracy:

Absolwent specjalizacji Filolog hiszpański w świecie cyfrowym posiada dobrą orientację w świecie mediów zarówno tradycyjnych, jak i elektronicznych, dzięki czemu nie tylko jest świadomym odbiorcą i interpretatorem informacji, lecz również, w miarę potrzeb, potrafi stać się autorem tekstów udostępnianych w formie cyfrowej (blog, strona internetowa, itp.). [...] Dzięki nabytym umiejętnościom korzystania z mediów elektronicznych, w tym podstaw edytorstwa cyfrowego, pogłębieniu kompetencji społecznych związanych z komunikacją interkulturową, stosowaniem

9 Zob. http://www.ifr.uni.wroc.pl/sites/default/files/hm_z_korekta_cenu_15.10.15_08.02.2016.pdf [odczyt: 1.06.2016].

zasad etyki zawodowej i uczciwości intelektualnej, świadomości wagi dziedzictwa kulturowego, jest przygotowany do pracy w urzędach i przedsiębiorstwach utrzymujących kontakty z krajami hiszpańskojęzycznymi, w instytucjach kultury, wydawnictwach i mediach.

Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie opisuje profil absolwentów swoich studiów licencjackich następująco:

Absolwent kierunku filologia, który wybrał moduł specjalności: Język hiszpański stosowany, jest przygotowany do wykonywania zawodów w obszarze funkcjonowania przedsiębiorstw o różnym profilu, prowadzących różnorodną działalność promocyjną, tłumaczeniową, wydawniczą, w środkach masowego przekazu, a także w sektorze usług wymagających dobrej znajomości języka, kultury, w zakresie tworzenia i przetwarzania danych itp.

Wyższa Szkoła Filologiczna we Wrocławiu natomiast w swoim informatorze podaje: „Specjalizacja: Język w biznesie i turystyce. Ta specjalizacja kładzie nacisk na wiedzę i umiejętności interdyscyplinarne (m.in. zagadnienia z makro- i mikroekonomii, hotelarstwa, gastronomii, geografii turystyczno-krajoznawczej)”¹⁰.

Dwie spośród „przepytyanych” uczelni stawiają na sektor turystyki i biznesu, a wśród kompetencji zawodowych będących celem ich nauczania znajdują się: orientacja w środowisku biznesu, znajomość języków specjalistycznych, komunikacja społeczna oraz tłumaczenie jako narzędzie komunikacji międzykulturowej.

Z kolei jedna z placówek, nastawiona na profil teoretyczno-akademicki, oferuje studia w zakresie dwujęzycznej filologii, wychodząc w ten sposób naprzeciw oczekiwaniom studentów i oferując pogłębione studia w języku angielskim i hiszpańskim.

Mimo że interdyscyplinarność nie jest postrzegana jako cel dydaktyczny – nawet przez członków czy szefów zespołów akademickich – sposób sformułowania planów studiów oraz profile absolwentów wyraźnie wskazują, że współczesne studia językowe otworzyły się na inne dziedziny wiedzy. Dominuje biznes, nauki społeczne, kultura, turystyka czy prawo. Zatem obok filologii ogólnej i specjali-

¹⁰ Zob. http://www.wsf.edu.pl/upload_module/wysiwyg/WSF_informator.pdf [odczyt: 1.06.2016].

zacji nauczycielskiej, której koncepcja, narzędzia oraz plany studiów mają długoletnią tradycję, profile sklasyfikowane jako „inne” oraz translatorskie są o wiele bardziej dynamiczne i podlegają wpływom zapotrzebowania rynku. Jednocześnie są dość różnorodne i wypełniają wąskie nisze rynku edukacyjnego. Niewątpliwie zarówno język hiszpański stosowany, jak i translatoryka pozostają w stałym dialogu z różnymi dziedzinami wiedzy. Niektóre dominujące treści zostają ujęte w planach studiów, inne – poboczne – są reprezentowane przez opracowywane teksty.

KWALIFIKACJE ZAWODOWE I NAUKOWE IBERYSTÓW TWORZĄCYCH ZESPOŁY

Jak więc pracuje się iberystom realizującym takie, a nie inne plany studiów? Wśród komentarzy powtarza się opinia, że kompetencje pracowników są bardzo różnorodne, z uwzględnieniem bardzo wąskich specjalizacji, w których iberyści mają duże osiągnięcia. Częściowo te kompetencje udaje się wykorzystywać w dydaktyce poprzez tworzenie nowoczesnych planów studiów. Także poszerzenie oferty zajęć fakultatywnych umożliwia oferowanie studentom zajęć, które jednocześnie pozwalają rozwijać się nauczycielom. Z drugiej jednak strony, jak podkreślają respondenci, te możliwości są ograniczone w przypadku studiów licencjackich (dotyczy dwóch spośród pięciu ośrodków).

Według opiniodawców zespoły „iberystyczne” cechuje wielka aktywność naukowa i ambicje intelektualne, jakkolwiek istniejące ograniczenia organizacyjne i finansowe (niestabilność zatrudnienia, nadgodziny, obowiązki administracyjne) zagrażają zarówno rozwojowi naukowemu, jak i rzetelnemu przekazywaniu wiedzy studentom.

Tak więc na pytanie – dość nonszalanckie i nieco przewrotne, postawione w tytule tego kończącego niniejszą publikację tekstu – jednoznacznie odpowiedzieć się nie ośmielimy. Bo jeśli przeszłości już nie ma, terażniejszość skończyła się właśnie w tej chwili, to i przyszłość musi pozostać niewiadomą. Życzylibyśmy jednak wszystkim iberystom – i sobie samym – aby znak zapytania widniejący na końcu zdania: „Przyszłość należy do nas”, z upływem czasu blaknął coraz mocniej, aż do momentu, kiedy widoczny pozostanie tylko jego fragment – kropka.

ANKIETA DOTYCZĄCA WARUNKÓW PRACY ZESPOŁÓW NAUKOWYCH
I DYDAKTYCZNYCH NA POLSKICH IBERYSTYKACH (2015)

STABILNOŚĆ ZATRUDNIENIA – WIEK I ETAP KARIERY –
KOMPETENCJE – MOBILNOŚĆ

1. Nazwa uczelni:
2. Rok powstania studiów iberystycznych:
3. Poziom nauczania:
 - licencjacki
 - magisterski
 - doktorski
 - podyplomowy
4. Specjalizacje:
 - ogólna
 - nauczycielska
 - translatorska
 - interdyscyplinarna – jaka?
 - inne
5. Skład zespołu – ile osób w danej kategorii?

	Liczba osób	Wiek	Z jakich ośrodków akademickich pochodzą
Literaturoznawcy			
Kulturoznawcy			
Językoznawcy			
Inni specjaliści – jacy?			
Przekładoznawcy			
Historycy			

6.

Wiek	Mgr – bez planów kariery naukowej	Doktoranci	Dr	Samodzielni	Umowa o pracę, średnio długość?
20–30 lat					
30–40 lat					
40–50 lat					
50–60 lat					
60+					

7. Inne uwagi o problemach związanych z zatrudnieniem:

8. Inne uwagi o kompetencjach merytorycznych zespołu (rzadkie kwalifikacje? wybitne osiągnięcia?):

9. Czy realizowane programy studiów wykorzystują kompetencje zespołu? W jakim stopniu możliwe jest „uczenie tego, co się umie i lubi”?

SUGEROWANA CYTACJA

Albin J., Sarna M. (2017). *Przyszłość należy do nas?*. W: M. Sarna (red.), *Polska iberystyka. Skąd pochodzimy, kim jesteśmy, dokąd zmierzamy?*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe UP, s. 249–263.

Resumen

El presente libro recoge los textos preparados con ocasión del décimo aniversario de los estudios hispánicos en la Universidad Pedagógica de Cracovia y el correspondiente congreso organizado en noviembre de 2015, bajo el título: ¿De dónde venimos, quiénes somos, a dónde vamos? El encuentro de treinta y tres especialistas en varios campos de investigación –lingüística, didáctica, literatura, traducción– enmarcados dentro de lo que se entiende por estudios hispánicos o ibéricos, creó un espacio propicio para recurrir a la historia, observar el presente y reflexionar sobre el futuro del área y sus especialidades.

De los dieciocho textos reunidos, diez han sido escritos en polaco y ocho en español. El tomo se divide en tres partes, refiriéndose cada una de ellas a las preguntas que integran el título del volumen.

La primera parte, ¿De dónde venimos?, presenta de una manera panorámica la historia de los estudios hispánicos en Polonia. Los autores de los artículos aquí agrupados, cuyas trayectorias demuestran el entusiasmo por el desarrollo científico de *polska iberystyka*, evocan a los personajes cruciales para el área en Polonia, por lo que, debido a que en varias ocasiones tuvieron la oportunidad de conocerlos personalmente, su testimonio es especialmente valioso.

En la segunda parte, ¿Quiénes somos?, que comienza con una mirada “transoceánica”, con referencia al campo de la literatura, se confirma la diversidad de intereses predominantes en las investigaciones de los hispanistas polacos –también los residentes en los Estados Unidos– y de sus homólogos españoles, que adoptan cada vez más dimensión interdisciplinar.

Finalmente, la tercera parte, ¿A dónde vamos?, es, por un lado, una reflexión sobre la importancia del conocimiento de la lengua polaca, y no solo del español, en el trabajo de un investigador, en particular cuando su carrera profesional conduce al uso de ambos idiomas; por el otro, una breve revisión de la oferta de los estudios

hispanicos en diferentes centros académicos en Polonia y la realidad que viven los docentes universitarios, tanto lectores como profesores (asociados, adjuntos, titulares). También se incluye aquí la transcripción del debate, transcurrido dentro del marco del congreso, sobre la situación actual de los estudios hispanicos e ibéricos en Polonia y se medita sobre su futuro, conforme a la pregunta que da título a este apartado.

De dónde venimos y quiénes somos queda ampliamente expuesto; sin embargo, la pregunta: ¿a dónde vamos?, genera más incógnitas, y aunque sin dar respuestas claras, sí invita a conservar la esperanza de que el futuro, concerniente a los estudios hispanicos e ibéricos, sea tan interesante y rico como es el presente y fue el pasado.